

AGATA KRISTI

Misterija
tri četvrtine

NOVI SLUČAJ HERKULA POAROA

SOFI HANA

Prevela
Žermen Filipović

■ Laguna ■

Naslov originala

Agatha Christie® Poirot®

THE MYSTERY OF THREE QUARTERS™

THE MYSTERY OF THREE QUARTERS Copyright © 2018

Agatha Christie Limited

All rights reserved.

AGATHA CHRISTIE

and POIROT are registered trademarks of Agatha Christie Limited in the UK and elsewhere.

All rights reserved.

Translation copyright © Agatha Christie Limited 2019

All rights reserved.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Posvećeno Fejt Tilerej,
koja je premašila sva očekivanja
i naučila me mnogo čemu*

SADRŽAJ

PRVA ČETVRTINA

Poaro je optužen	13
Nepodnošljiva provokacija	21
Treća osoba	29
Izbaci uljeza?	38
Slovo s rupicom	53
Rouland Konopac	59
Stari neprijatelj	67
Poaro daje izvesna uputstva.	75
Četiri alibija.	79

DRUGA ČETVRTINA

Neka važna pitanja.	95
Smaragdnazelena	103
Mnogi uništen alibi	110
Udice	121

U Komingam holu	128
Mesto mogućeg zločina	137
Čovek koji je imao priliku.	144
Poaroov trik	156
Otkriće gospođe Dokeril	169
Još četiri pisma	176

TREĆA ČETVRTINA

Stižu pisma	185
Dan pisaćih mašina	192
Usamljeni žuti kvadratić kolača	196
Loše namere	200
Stara neprijateljstva	213
Poaro se vraća u Komingam hol	220
Eksperiment s pisaćom mašinom	234
Narukvica i lepeza	238
Neuverljivo priznanje	245
Neočekivane jegulje	250
Misterija tri četvrtine	254

ČETVRTA ČETVRTINA

Poruka za gospodina Poroa.	269
Gde je Kingsberi?	276
Tragovi na peškiru	283
Rebeka Grejs	292
Porodična lojalnost	301
Pravi krivac	312
Testament.	323

Rouland bez konopca	331
Nova pisaća mašina	334
Izjave zahvalnosti	339
O autorki	341

PRVA ČETVRTINA

PRVO POGLAVLJE

Poaro je optužen

Herkul Poaro se osmehnuo kad je njegov vozač zaustavio automobil zadovoljavajući kriterijume simetrije. Kao ljubitelj urednosti i reda, Poaro se zadivio tako savršenom položaju u koji su kola postavljena u odnosu na ulazna vrata zdanja Vajthejven, gde je živeo. Od sredine vozila do upravo one tačke u kojoj se spajaju krila vrata mogla se povući linija pod pravim uglom.

Ručak s kojeg se vraćao bio je *très bon divertissement**: izvrsna hrana i društvo. Izašao je iz kola, ljubazno zahvalio vozaču i krenuo unutra kad ga je obuzelo neobično osećanje (kako se u mislima izrazio) da nešto iza njega iziskuje njegovu pažnju.

Dok se okretao, nije očekivao da primeti ništa neuobičajeno. Bio je to blag februarski dan, no možda je vazduh oko njega zatreperio zbog vetrića.

Poaro je uskoro video da nemir nije uzrokovalo vreme iako je lepo obučena žena koja je prilazila vrlo brzo, uprkos pomodnom bledoplavom kaputu i šeširu, ličila na prirodnu silu. „Ona je najžešći vihor“, promrmljao je Poaro za sebe.

* Franc.: vrlo lepa zabava, razonoda. (Prim. prev.)

Nije mu se dopao šešir. Viđao je da žene u gradu nose slične: malene, bez ukrasa, pripijene uz lobanju kao kape za kupanje napravljene od tkanine. Šešir mora imati obod ili nekakav ukras, smatrao je Poaro. U najmanju ruku, trebalo bi da bude nešto više od pokrivala za glavu. Nesumnjivo će se ubrzo navići na te moderne šešire – a kad se bude navikao, moda će se promeniti kao i uvek.

Usne žene u plavom trzale su se i uvijale premda nije davala glasa od sebe. Kao da je uvežbavala šta će reći kad napokon stigne do Poaroa. Bilo je jasno da joj je on cilj. Delovala je rešeno da mu učini nešto neprijatno čim se dovoljno približi. Koraknuo je unazad dok je marširala prema njemu poput, toga se jedino mogao setiti, stampeđa – stampeđa koji je činila isključivo ona i ništa i niko drugi.

Kosa joj je bila tamnosmeđa i sjajna. Kad se naglo zaustavila neposredno ispred njega, Poaro je video da nije mlada kao što je izgledala iz daljine. Ne, ta žena je imala preko pedeset godina. Možda čak šezdeset. Gospođa sredovečnih godina, stručnjak da sakrije bore na licu. Oči su joj bile upečatljive plave boje, ni svetle ni tamne.

„Vi ste Herkul Poaro, zar ne?“, upitala je naglasnijim šapatom. Poaro je primetio da je želela da izrazi gnev, ali i da je niko ne čuje iako u blizini nije bilo nikog.

„*Oui, madame.** Taj sam.“

„Kako se *usuđujete*? Kako se usuđujete da mi pošaljete onakvo pismo?“

„*Madame*, oprostite, ali ne verujem da se poznajemo.“

„Ne pravite se nedužni preda mnom! Ja sam Silvija Rul kao što vrlo dobro znate.“

„Sad znam jer ste mi rekli. Trenutak ranije nisam znao. Spominjali ste pismo...“

* Franc.: Da, gospođo. (Prim. prev.)

„Hoćete li me prisiljavati da na javnom mestu ponavljam kako ste me oklevetali? Vrlo dobro, dakle, ponoviću. Jutros sam primila pismo – najodvratnije, pismo za svaku osudu, koje ste potpisali *vi*.“ Kažiprstom bi u grudi ubola Poaroa da se nije izmaknuo da to izbegne.

„*Non, madame...*“* , pokušao je da se usprotivi, ali mu je pokušaj da porekne hitro uništen.

„U toj lakrdiji od pisma optužili ste me za ubistvo. *Za ubistvo!* Mene! Silviju Rul! Tvrđili ste da možete da dokažete moju krivicu i posavetovali me da smesta odem u policiju i priznam svoj zločin. Kako se *usuđujete?* Protiv mene ne možete da dokažete ništa naprosto zato što sam nedužna. Nikog nisam ubila. Ja uopšte nisam nasilna. I nikad nisam čula za nekog Barnabasa Pandija!“

„Barnabas...“

„Čudovišno je da od svih ljudi *vi* optužujete *mene!* Jednostavno čudovišno. Ja to neću trpeti. Pomišljam čak i da o ovome porazgovaram sa svojim advokatom, ali ne želim da sazna da sam ovako oklevetana. Možda ću otići u policiju. Kakva kleveta! Uvreda! Za ženu mog ugleda u svetu!“

Silvija Rul je još neko vreme nastavila da govori u tom smislu. U njenom ljutitom šapatu bilo je dosta siktanja i šištanja. Podsetila je Poaroa na bučne, uskomešane vodopade kakve je viđao na putovanjima: impresivni kad ih posmatrate, ali vas njihova nemilosrdnost uglavnom uznemirava i plaši. Bujica nije prestajala.

Čim je uspeo da dođe do reči, kazao je: „*Madame*, molim vas, uveravam vas da nikakvo takvo pismo nisam napisao. Ako ste ga primili, nisam vam ga poslao ja. Takođe, nikad nisam čuo za Barnabasa Pandija. To je ime čoveka čiji ste ubica, kako vas optužuje ko god da je napisao to pismo?“

* Franc.: Ne, gospodo. (Prim. prev.)

„Vi ste ga napisali i nemojte me i dalje provocirati pretvarajući se da niste. Justas vas je nagovorio na to, zar ne? Obojica znate da nisam ubila nikog, da sam nedužna koliko čovek može da bude! Vi i Justas ste zajedno skovali plan da me izludite! To je upravo ono što bi on uradio i kasnije će nesumnjivo tvrditi da je sve to bila šala.“

„Ne poznajem nijednog Justasa, *madame*.“ Poaro je davao sve od sebe iako je bilo jasno da ništa što kaže ni najmanje ne utiče na Silviju Rul.

„Misli da je pametan – najpametniji u Engleskoj! – s onim odvratnim podrugljivim smeškom koji nikad ne skida sa svog užasnog lica. Koliko vam je platio? Znam da je ovo morala biti njegova ideja. A vi ste obavili njegov prljavi posao. Vi, čuveni Herkul Poaro, kome naša odana i vredna policija veruje. Vi ste prevarant! Kako ste *mogli*? Klevetati ženu ovako karakternu kao što sam ja! Justas bi uradio sve da me porazi. Sve! Ma šta da vam je rekao o meni, to je laž!“

Da je želela da sluša, Poaro bi joj rekao da najverovatnije nikad ne bi sarađivao ni sa jednim čovekom koji sebe smatra najpametnijim u Engleskoj sve dok on, Herkul Poaro, živi u Londonu.

„Molim vas, pokažite mi pismo koje ste primili, *madame*.“

„Mislite li da sam ga *sačuvala*? Bilo mi je muka i da ga držim u ruci! Iscepala sam ga na komadiće i bacila ih u vatru. Volela bih da Justasa bacim u vatru! Kakva je šteta što su takvi postupci protivzakoniti. Mogu samo da kažem da taj ko je doneo takav zakon sigurno nikad nije upoznao Justasa. Ako me *ikad* budete ovako ponovo klevetali, otići ću pravo u Skotland jard – ne da nešto priznam, jer sam potpuno nedužna, već da optužim *vas*, gospodine Poaro!“

Pre no što je Poaro mogao da sroči prikladan odgovor, Silvija Rul se okrenula i udaljila odlučnim korakom.

Nije joj doviknuo da se vrati. Stajao je nekoliko sekundi lagano vrteći glavom. Penjući se uz stepenike svoje zgrade, promrmljao je sebi u bradu: „Ako je ovo nenasilna osoba, onda nasilnu ne želim ni da sretnem.“

U njegovom prostranom i dobro opremljenom stanu čekao ga je lični sluga. Džordžov prilično usiljen osmeh pretvorio se u izraz zaprepašćenja kad je ugledao Poarovo lice.

„Je li vam dobro, gospodine?“

„*Non*. Zbunjen sam, Žorže. Recite mi, kao neko ko toliko zna o visokim krugovima engleskog društva... poznajete li izvesnu Silviju Rul?“

„Samo po čuvenju, gospodine. Ona je udovica pokojnog Klarensa Rula. Poznaje mnoge ugledne ljude. Mislim da je u upravnim odborima raznih dobrotvornih društava.“

„A Barnabas Pandi?“

Džordž je odmahnuo glavom. „To mi ime nije poznato. Londonsko društvo je moja specijalnost, gospodine. Ako gospodin Pandi živi drugde...“

„Ne znam gde živi. Ne znam *je li* živ ili je možda ubijen. *Vraiment*,* ne bih mogao znati manje o Barnabasu Pandiju nego što sad znam – to bi bilo nemoguće! Ali ne trudite se, Žorže, da to kažete Silviji Rul, koja zamišlja da znam sve o njemu! Misli da sam joj napisao pismo u kojem je optužujem da ga je ubila, pismo koje poričem da sam napisao. Ja nisam napisao to pismo. Nikakvu poruku nisam poslao gospođi Silviji Rul.“

Poaro je šešir i kaput skinuo nebriznije nego inače i predao ih Džordžu. „Nije prijatno da vas optuže za nešto što niste učinili. Čovek bi morao biti u stanju da ostavi neistine

* Franc.: odista, zaista. (Prim. prev.)

po strani, ali nekako mu one zaokupe misli i izazivaju sablastan oblik krivice – poput aveti u glavi ili na savesti! Neko je siguran da ste počinili nešto strašno, pa se počnete osećati kao da jeste iako znate da niste. Počinjem da shvatam, Žorže, zašto ljudi priznaju da su izvršili zločin iako ga nisu počinili.“

Džordž je delovao sumnjičavo kao što je često izgledao. Engleska diskrecija, primetio je Poaro, spolja izgleda kao sumnja. Mnogi najuljudniji Englezi i Engleskinje koje je tokom godina upoznao izgledali su kao da im je naređeno da ne veruju ni u šta što im se kaže.

„Da li biste želeli da nešto popijete, gospodine? *Sirop de menthe*,* ako bih smeo da predložim?“

„*Oui*. Odlična ideja.“

„Moram takođe da spomenem, gospodine, da vas čeka posetilac. Da vam piće donesem smesta i zamolim ga da sačeka još malo?“

„Posetilac?“

„Da, gospodine.“

„Kako mu je ime? Da nije Justas?“

„Ne, gospodine. To je gospodin Džon Makroden.“

„Ah! Kakvo olakšanje. Nikakav Justas. Mogu da se nadam da je košmar s *madame* Rul i njenim Justasom prošao i da se neće vratiti Herkulu Poarou! Da li je *monsieur* Makroden rekao razlog svoje posete?“

„Ne, gospodine. No trebalo bi da vas upozorim, delovao je... nezadovoljno.“

Poaro je sebi dozvolio da mu se s usana otme blagi uzdah. Posle onog vrlo lepog ručka, popodne se pretvaralo u razočaranje. Ipak, Džon Makroden verovatno neće biti onako neprijatan kao Silvija Rul.

* Franc.: doslovce „sirup“, osvežavajući napitak, sok od maline, zove itd. Ovde od mente, nane. (Prim. prev.)

„Odložiću užitak koji mi predstavlja *sirop de menthe* i najpre se videti s gospodinom Makrodenom“, rekao je Poaro Džordžu. „Njegovo ime zvuči poznato.“

„Možda mislite na advokata Roulanda Makrodenu, gospodine?“

„*Mais oui, bien sûr.** Rouland Konopac, taj dragi prijatelj dželata – no vi ste isuviše učtivi, Žorže, da biste izgovorili *soubriquet* koji mu tako dobro pristaje.** Rouland Konopac vešalima ne dopušta ni trenutka odmora.“

„Izuzetno je doprineo da se nekoliko kriminalaca privede pravdi, gospodine“, složio se Džordž, po običaju s mnogo takta.

„Možda mu je Džon Makroden rođak“, kazao je Poaro. „Dopustite mi da se sredim i onda ga možete uvesti.“

Kako se ispostavilo, Džordž nije mogao da uvede Džona Makrodenu, koji je rešio da bez tuđe pomoći i najave uđe u sobu. Pretekao je slugu i namestio se nasred tepiha, gde je stao kao ukopan, poput nekog koga su poslali da izigrava kip.

„Molim vas, *monsieur*, sedite“, rekao je Poaro uz osmeh.

„Ne, hvala“, odvratio je Makroden. Njegov ton je odavao prezir i hladnoću.

Bilo mu je četrdesetak godina, nagađao je Poaro. Imao je ono lepo lice koje se retko sreće izuzev na umetničkim delima. Crte lica kao da mu je isklesao vrstan vajar. Poaro je teško mogao da takvo lice pomiri s odećom koja je bila odrpana, a na nekim mestima i prljava. Je li imao naviku da spava na klupama u parku? Da li je imao pristup uobičajenim pogodnostima kakve pruža jedan dom? Poaro se pitao da li je Makroden nastojao da poništi prednosti koje mu je

* Franc.: No da, svakako. (Prim. prev.)

** Franc.: nadimak. (Prim. prev.)

priroda podarila – krupne zelene oči i zlatnu kosu – time što je izgledao što je odbojnije mogao.

Makroden je besno gledao u Poaroa. „Primio sam vaše pismo“, kazao je. „Stiglo je jutros.“

„Bojim se da vam moram protivrečiti, *monsieur*. Nisam vam poslao nikakvo pismo.“

Usledila je duga, nelagodna tišina. Poaro nije želeo da prebrzo dolazi do zaključka, ali je strahovao da zna u kojem pravcu će razgovor krenuti. Ali to je nemoguće! *Kako* bi moglo biti? Ranije je samo u snovima imao ovakvo osećanje – sumorno saznanje da je čovek u nevolji koja nema nikakvog smisla i nikad neće imati nikakvog smisla ma šta da čovek uradi.

„Šta je pisalo u tom pismu koje ste primili?“, upitao je.

„Trebalo bi da znate pošto ste ga napisali“, odgovorio je Džon Makroden. „Optužili ste me da sam ubio čoveka koji se zove Barnabas Pandi.“

DRUGO POGLAVLJE

Nepodnošljiva provokacija

„Moram reći da sam prilično razočaran“, nastavio je Makroden. „Čuveni Herkul Poaro dozvoljava sebi da ga koriste za takve igrarije.“

Poaro je sačekao nekoliko trenutaka pre no što je odgovorio. Da li zbog svog osobenog izbora reči nije uspeo da ubedi Silviju Rul da ga sasluša? Onda će se za Džona Makrodenu potruditi da bude jasniji i ubedljiviji. „*Monsieur, s'il vous plait.** Verujem da vam je neko poslao pismo i da vas je u njemu optužio za ubistvo, za ubistvo Barnabasa Pandija. Taj deo vaše priče ne osporavam. Međutim...“

„Niste u položaju da to osporite“, rekao je Makroden.

„*Monsieur*, molim vas, verujte mi kad vam kažem da *ja nisam napisao pismo koje ste dobili.* Za Herkula Poaroa ubistvo nije nikakva igrarija. Ja bih...“

„Oh, neće biti nikakvog ubistva“, prekinuo ga je ponovo Makroden gorko se nasmejavši. „Ili, ako se dogodilo, policija će već uhvatiti odgovornu osobu. Ovo je jedna od detinjastih igara mog oca.“ Namrštio se kao da mu je nešto

* Franc.: Gospodine, molim vas. (Prim. prev.)

uznemirujuće palo na pamet. „Ukoliko stara vodoriga nije veći sadista nego što sam mislio i zaista rizikuje moju glavu u stvarnom i nerešenom ubistvu. Pretpostavljam da je i to moguće. Budući da je onako nemilosrdno odlučan...“ Makroden je zastao, a onda promrmljao: „Da. To *jeste* moguće. Trebalo je da se toga dosetim.“

„Vaš otac je advokat Rouland Makroden?“, upitao je Poaro.

„Znate da jeste.“ Džon Makroden je već izjavio da je razočaran, a sada je tako i zvučao – kao da je Poaro sa svakom izgovorenom rečju padao sve niže u njegovim očima.

„Vašeg oca poznajem samo po čuvenju. Lično ga nisam upoznao niti sam ikad razgovarao s njim.“

„Morate, naravno, da nastavite da se pretvarate“, kazao je Džon Makroden. „Siguran sam da vam je lepo platio da njegovo ime ne bude spomenuto.“ Osvrnuo se po prostoriji u kojoj je stajao kao da je vidi prvi put. Potom je klimnuo glavom kao da nešto potvrđuje sam sebi, pa rekao: „Bogati kojima novac najmanje treba – kao što ste vi, kao što je moj otac – neće prezati ni od čega da se domognu još većeg iznosa. Zato novcu nikad nisam verovao. I bio sam u pravu. Novac, kad se naviknete na njega, kvari karakter, a vi ste, gospodine Poaro, živi dokaz za to.“

Poaro nije mogao da se seti kad mu je poslednji put neko rekao nešto tako neprijatno, tako nepravedno niti nešto što bi ga tako lično povredilo. Tiho je kazao: „Čitav život radim za opšte dobro i zaštitu nedužnih i – da! – nepravedno optuženih. U tu grupu spadate i vi, *monsieur*. A danas, takođe, i Herkul Poaro. I ja sam nepravedno optužen. Nevin sam, niti sam napisao niti poslao pismo koje ste primili kao što ni vi niste počinili ubistvo. Takođe ne poznajem nikakvog Barnabasa Pandija. Ne znam ni mrtvog Barnabasa Pandija ni živog Barnabasa Pandija! Ali tu – ah! Tu prestaju sličnosti između

nas jer kad vi tvrdite da ste nedužni, ja slušam. Pomislim: 'Ovaj čovek možda govori istinu.' Dok kad ja...“

„Poštedite me svojih uglađenih reči“, presekao ga je ponovo Makroden. „Ako mislite da ću poverovati vašem blistavom govorništvu više no što verujem novcu, ugledu ili bilo čemu što moj otac visoko ceni, veoma grešite. Sad, pošto će Rouland Konopac od vas nesumnjivo tražiti da mu prenesete moj odgovor na njegovu prljavu malu smicalicu, molim vas da mu kažete ovo – ja ne učestvujem u toj igri. Nikad nisam čuo za Barnabasa Pandija, nikog nisam ubio i stoga nemam čega da se plašim. Imam dovoljno poverenja u zakone ove zemlje da verujem da me neće obesiti za zločin koji nisam počinio.“

„Mislite li da vaš otac želi da se to dogodi?“

„Ne znam. Moguće je. Uvek sam mislio da će otac, ako mu ikad ponestane krivaca koje šalje na vešala, pažnju preusmeriti na nedužne i pretvarati se da su krivi – i u sudnici i u svojoj glavi. Sve samo da zadovolji svoju žeđ za krvlju svojih saputnika na planeti.“

„To je izuzetna optužba, *monsieur*, i nije prva otkako ste stigli.“ Makroden je govorio brzo i ravnodušno, od čega je Poaroa podilazila jeza. Njegove reči su delovale objektivno, kao da naprosto iznosi obične i nesporne činjenice.

Rouland Konopac o kome je Poaro godinama mnogo slušao nije bio čovek koga je opisivao njegov sin. Bio je veliki zagovornik smrtne kazne za krivce – pomalo prevelik za Poaroot ukus jer su postojale okolnosti koje su iziskivale obazrivost – ali je Poaro pretpostavljao da bi se Makroden Stariji užasn timer kao i on sam pri mogućnosti da se nedužan muškarac ili žena pošalje na vešala. A ako je dotični čovek njegov rođeni sin...

„*Monsieur*, za sve godine svog života nisam sreo oca koji bi nastojao da mu sina osude na smrt za ubistvo koje nije počinio.“

„Ah, ali sreli ste ga“, odvratio je hitro Džon Makroden. „Premda tvrdite suprotno, znam da ste morali upoznati mog oca ili makar razgovarati s njim i vas dvojica ste se zaverili da me optužite. E pa možete reći dragom ocu da ga više ne mrzim. Sad kad vidim koliko nisko je voljan da se spusti, sažaljevam ga. Nije ništa bolji od običnog ubice. Niste ni vi, gospodine Poaro. Isto važi za svakog ko je spreman da prekršioca pošalje na vešala onako kako se to radi u našem sistemu.“

„Je li to vaše mišljenje, *monsieur*?“

„Čitavog života sam za oca predstavljao izvor stida i nezadovoljstva – odbijao sam da se klanjam, da radim ono što on želi, da mislim šta on misli, da se bavim profesijom po *njegovom* izboru. Želi da se bavim pravom. Nikad mi nije oprostio što ne želim da budem on.“

„Smem li da pitam koja je vaša profesija?“

„Profesija?“, podsmehnuo se Makroden. „Zarađujem za život. Ništa otmeno. Ništa veličanstveno što bi podrazumevalo da se igram tuđim životima. Radio sam u rudniku, na farmama, u fabrikama. Pravio sam drangulije za dame i prodavao ih. Dobar sam prodavac. Trenutno imam pijačnu tezgju. Obezbeđuje mi krov nad glavom, ali sve to nije dovoljno dobro za mog oca. A Rouland Makroden kao Rouland Makroden, neće da prizna poraz. Nikad.“

„Kako to mislite?“

„Nadao sam se da je digao ruke od mene. Sada uviđam da nikad neće. Zna da će čovek optužen za ubistvo morati da se brani. Zapravo je to pametno smislio. Pokušava da me

isprovocira i pretpostavljam da mašta kako ću insistirati da se, optužen za ubistvo, sam branim u Old Bejlju.* A da bih to uradio, morao bih da se zainteresujem za prava, zar ne?“

Bilo je očigledno da je Rouland Makroden za Džona Makrodenu bio isto što i Justas za Silviju Rul.

„Od mene mu možete poručiti da mu je plan propao. Nikad neću biti ličnost kakva moj otac želi da budem. I više bih voleo da ne pokušava ponovo da komunicira sa mnom – ni neposredno ni preko vas i ostalih svojih ulizica.“

Poaro je ustao sa stolice. „Molim vas da sačekate ovde nekoliko trenutaka“, rekao je. Izašao je iz sobe pazeći da pritom ostavi širom otvorena vrata.

Kad se vratio u sobu, Poaro je bio u pratnji svog ličnog sluge. Nasmešio se Džonu Makrodenu i rekao: „Već ste upoznali Žorža. Čuli ste, nadam se, kako mu objašnjavam da bih želeo da nam se nakratko pridruži. Podigao sam glas kako biste čuli sve što sam mu rekao.“

„Da, čuo sam“, rekao je Makroden glasom koji odaje dosadu.

„Da sam Žoržu rekao još nešto, čuli biste i to. No nisam. Stoga će vas ono što se sprema da vam kaže, nadam se, uveriti da vam nisam neprijatelj. Žorže, molim vas – govorite!“

Džordž je gledao zaprepašćeno. Nije navikao da dobija tako nejasna uputstva. „O čemu, gospodine?“

Poaro se obratio Džonu Makrodenu. „Vidite? Ne zna. Nisam ga pripremio za ovo. Žorže, kad sam se danas vratio s ručka, ispričao sam nešto što mi se upravo dogodilo, zar ne?“

* Centralni krivični sud poznat je i kao *Old Bailey*, tako nazvan po ulici u kojoj se nalazi. (Prim. prev.)

„Jeste, gospodine.“

„Molim vas, ponovite šta sam vam ispričao.“

„U redu, gospodine. Prišla vam je dama koja se predstavila kao gospođa Silvija Rul. Gospođa Rul je pogrešno verovala da ste joj napisali pismo u kojem ste je optužili za ubistvo.“

„*Merci*, Žorže. Recite mi, ko je navodna žrtva tog ubistva?“

„Izvesni gospodin Barnabas Pandi, gospodine.“

„I šta sam vam još rekao?“

„Da ne poznajete čoveka pod tim imenom, gospodine. Ako takav gospodin postoji, ne znate je li živ ili mrtav ni da li je ubijen. Kad ste pokušali da joj to objasnite, gospođa Rul nije htela da vas sasluša.“

Poaro se trijumfalno okrenuo ka Džonu Makrodenu. „*Monsieur*, možda vaš otac želi i da se Silvija Rul sama brani u Old Bejliju? Ili ste najzad spremni da se složite da ste pogrešno procenili i veoma nepravedno ocrnili Herkula Poaroa? Možda će vas zanimati i to da me je *madame* Rul takođe optužila da sam se urotio s jednim njenim neprijateljem kako bih joj naneo bol – sa čovekom po imenu Justas.“

„Još uvek tvrdim da je moj otac iza svega toga“, rekao je Džon Makroden nakon kratke pauze. Zvučao je znatno nesigurnije nego ranije. „Ništa ne voli više od zamršene zagonetke. Treba da dokučim zašto je gospođa Rul primila isto pismo kao i ja.“

„Kad je čovek nečim opsednut – kao što ste vi svojim ocem, a Silvija Rul svojim Justasom – to utiče na način na koji čovek sagledava svet“, uzdahnuo je Poaro. „Pretpostavljam da pismo niste doneli sa sobom?“

„Ne. Iscepao sam ga i deliće poslao ocu uz poruku u kojoj sam napisao šta mislim o njemu, a sada kažem i vama, gospodine Poaro. Ja to neću trpeti. Čak ni veliki Herkul Poaro

ne može optuživati nedužne ljude za ubistvo i očekivati da prođe nekažnjeno.“

Osetilo se znatno olakšanje kad je Džon Makroden izašao iz sobe. Poaro je stajao pored prozora kako bi video da je njegov posetilac napustio zgradu.

„Jeste li sada spremni za *sirop de menthe*, gospodine?“, upitao je Džordž.

„*Mon ami*, spreman sam za sav *sirop de menthe* ovog sveta.“ Uviđajući da je možda napravio zbrku, pojasnio je: „Jednu čašu, molim vas, Žorže. Samo jednu.“

Uzrujan, Poaro je ponovo seo na stolicu. Kakva nada postoji da će u svetu prevladati pravda ili mir kad troje ljudi koji možda imaju zdravog razuma – troje nepravedno optuženih ljudi: Silvija Rul, Džon Makroden i Herkul Poaro – ne mogu da zajedno sednu i mirno, racionalno razgovaraju, što bi im svima pomoglo da shvate šta se dogodilo? Umesto toga iskazana je ljutnja, izraženo bezmalo fanatično odbijanje da se čuje tuđe mišljenje i izgovorene su silne uvrede. Herkul Poaro se, međutim, nije tako poneo; vladao se besprekorno suočen s nepodnošljivom provokacijom.

Kad mu je Džordž doneo *sirop*, kazao je: „Recite mi – čeka li još neko da se vidi sa mnom?“

„Ne, gospodine.“

„Niko nije telefonirao da zakaže sastanak?“

„Ne, gospodine. Očekujete li nekog?“

„*Oui*. Očekujem ljutitog neznanca ili možda nekoliko njih.“

„Nisam siguran da vas razumem, gospodine.“

Upravo u tom trenutku zazvonio je telefon. Poaro je klimnuo glavom dozvolivši sebi da se blago osmehne. Kad iz određene situacije ne možete izvući nikakvo drugo zadovoljstvo, makar možete uživati u činjenici da ste u pravu,

pomislio je. „To je on, Žorže – ili *ona*. Treća osoba. Treća od ko zna koliko? Tri, četiri, pet? To može biti bilo koji broj.“

„Broj čega, gospodine?“

„Broj ljudi koji su primili pismo što ih optužuje za ubistvo Barnabasa Pandija – potpisano, lažno, u ime Herkula Poaroa!“

TREĆE POGLAVLJE

Treća osoba

Narednog dana u tri sata Poaroa je u zdanju Vajthejven pose-tila gospođica Anabel Tredvej. Dok je čekao da je Džordž uvede, shvatio je da se raduje susretu. Čoveku drugačijeg temperamenta možda bi bilo dosadno da se bavi istom optuž-
bom niza neznanaca ujedinjenih u rešenosti da ne saslušaju ni reč onoga što im se kaže, ali ne i Herkulu Poarou. Ovog, trećeg puta, odlučio je, uspeće da iznese svoj stav. Uveriće gospođicu Anabel Tredvej da on govori istinu. Možda će onda doći do napretka i postaviće se zanimljiva pitanja.

Razlozi zbog kojih su ljudi uglavnom, čak i inteligentni ljudi, bili toliko nerazumni i tvrdoglavi jesu zagonetka o kojoj je Poaro mnogo razmišljao dok je prethodne noći ležao budan; želeo je da pažnju usredsredi na samog Barnabasa Pandija. Naravno, pod pretpostavkom da Barnabas Pandi uistinu postoji. Moguće je da ne postoji, da nikad i nije postojao i da nije ništa drugo do plod mašte autora pisma.

Vrata su se otvorila i Džordž je uveo mršavu ženu pro-sečne visine, svetle kose i tamnih očiju i odeće. Poaroa je uznemirila sopstvena reakcija kad ju je ugledao. Osećao

se kao da bi trebalo da pogne glavu i kaže: „Moje saučešće, *mademoiselle*.“ Nemajući nijedan razlog da veruje da je pretrpela gubitak, suzdržao se. Pismo koje je optužuje za ubistvo moglo bi izazvati bes ili strah, ali se teško moglo smatrati tragedijom; ne bi rastužilo nikog, smatrao je Poaro.

Kao što je Džon Makroden u Poarovu sobu uneo hladni prezir, Anabel Tredvej je sa sobom donela tugu. „Bolno srce“, pomislio je Poaro. Osećao je to podjednako kao da ga boli sopstveno.

„Hvala vam, Žorže“, rekao je. „Molim vas, sedite, *mademoiselle*.“

Požurila je do najbliže stolice i sela zauzevši položaj koji joj nije mogao biti udoban. Poaro je zapazio da joj je najupečatljivija crta lica duboka uspravna bora koja joj je počinjala između obrva: naglašena bora koja kao da joj je čelo delila na dva jednaka dela. Poaro je rešio da je ne pogleda ponovo kako gospođica to ne bi primetila.

„Hvala vam što ste mi dopustili da danas dođem ovamo“, rekla je tiho. „Očekivala sam da ćete odbiti.“ Pogledala je Poaroa pet-šest puta dok je govorila i svaki put bi brzo skrenula pogled kao da ne želi da je uhvati kako ga posmatra.

„Odakle ste, *mademoiselle*?“

„Oh, sigurno niste čuli za to mesto. Niko nije. U unutrašnjosti je.“

„Zašto ste očekivali da ću odbiti da se vidim s vama?“

„Ljudi bi uglavnom uradili sve da spreče onoga za koga veruju da je ubica da uđe u njihov dom“, kazala je. „Gospodine Poaro, ono što sam došla da vam kažem jeste... Možda mi nećete verovati, ali ja sam nedužna. Ne bih mogla da ubijem drugo živo biće. Nikad! Ne možete znati...“ Zaćutala je isprekidano uzdahnuvši.

„Nastavite, molim vas“, rekao je blago Poaro. „Šta to ne mogu da znam?“

„Nikad nikom nisam nanela bol ni povredu niti bih mogla. Ja sam *spasavala* živote!“

„*Mademoiselle*...“

Anabel Tredvej je iz džepa izvadila maramicu i obrisala oči. „Molim da mi oprostite ako moje reči deluju hvalisavo. Nisam nameravala da uveličavam sopstvenu dobrotu i svoja dela, ali je istina da sam spasla jedan život. Pre mnogo godina.“

„Život? Rekli ste 'živote'.“

„Htela sam samo da kažem kako bih, da imam priliku da to ponovo uradim, spasla svaki život koji mogu da spasem čak i ako bih time morala da sebe dovedem u opasnost.“ Glas joj je drhtao.

„Je li tako zato što ste naročito hrabri ili zato što mislite da su drugi ljudi važniji od vas?“, upitao ju je Poaro.

„Ja... nisam sigurna na šta mislite. Svi moramo druge staviti ispred sebe. Ne pretvaram se da sam nesebičnija od ostalih, a i daleko od toga da sam hrabra. Ja sam, zapravo, velika kukavica. Bila mi je potrebna sva hrabrost da dođem ovamo da razgovaram s vama. Moja sestra Lenor – ona je hrabra. Sigurna sam da ste vi hrabri, gospodine Poaro. Zar ne biste spasli svaki život koji možete spasti, svaki do poslednjeg?“

Poaro se namrštio. Bilo je to neobično pitanje. Razgovor je dosad tekao neuobičajeno – čak i za ono što je Poaro u mislima nazivao „nova era Barnabasa Pandija“.

„Čula sam za vaš rad i veoma vam se divim“, rekla je Anabel Tredvej. „Zato me je vaše pismo toliko zabolelo. Gospodine Poaro, vaše sumnje su sasvim pogrešne. Kažete da imate dokaz protiv mene, ali ne shvatam kako je to moguće. Nisam počinila nikakav zločin.“

„A ja vam nisam poslao nikakvo pismo“, odvratio joj je Poaro. „Nisam vas optužio – *ne optužujem* vas – za ubistvo Barnabasa Pandija.“

Anabel Tredvej je gledala Poaroa zaprepašćeno trepćući. „Ali... ne razumem.“

„Pismo koje ste primili nije napisao pravi Herkul Poaro. I ja sam nedužan! Neko ko se lažno predstavlja kao ja poslao je te optužbe i svaka je u dnu potpisana mojim imenom.“

„Svaka... svaka? Hoćete da kažete...?“

„*Oui*. Vi ste treća osoba u ova dva dana koja mi govori isto – da sam vam napisao pismo i optužio vas da ste ubili izvesnog Barnabasa Pandija. Juče su to bili *madame* Silvija Rul i *monsieur* Džon Makroden. Danas ste to vi.“ Poaro ju je pomno posmatrao da vidi hoće li imena drugo dvoje optuženih proizvesti ikakav primetan efekat. Ništa nije mogao da opazi.

„Dakle, niste...“ Usne su joj se i dalje pomerale nakon što je prestala da govori. Napokon je kazala: „Dakle, vi ne mislite da sam ubica?“

„Tačno. Trenutno nemam razloga da verujem da ste ikog ubili. No da ste jedina osoba koja mi je došla kao vi i rekla za ovo pismo i optužbu, mogao bih se zapitati...“ Odlučivši da više ne otkriva šta misli, Poaro se nasmešio i rekao: „To je, *mademoiselle*, okrutna šala koju nam je oboma priredila ta varalica ma ko da je to. Imena Silvija Rul i Džon Makroden nisu vam poznata?“

„Nikad nisam čula ni za jedno ni za drugo“, odgovorila je Anabel Tredvej. „Šale treba da su zabavne. Ovo nije zabavno. Ovo je strašno. Ko bi to učinio? Ja nisam važna, ali zapanjujuće je uraditi takvo nešto čoveku vašeg ugleda, gospodine Poaro.“

„Meni ste vi izuzetno važni“, uzvratilo joj je. „Od troje ljudi koji su primili to pismo jedino ste me vi saslušali. Jedino vi verujete Herkulu Poarou kad kaže da nije napisao i poslao takvu optužbu. Uz vas se ne osećam kao da gubim razum kao s ono drugo dvoje. Za to sam vam duboko zahvalan.“

Teška tuga je i dalje ispunjavala prostoriju. Kad bi Poaro samo mogao izazvati osmeh na licu Anabel Tredvej... Ah, ali opasno je tako razmišljati. Ako dopustite osobi da utiče na vaše emocije, uvek trpi vaše rasuđivanje. Podsećajući sebe da je, iako izgleda zaplašeno, gospođica Tredvej ipak mogla ubiti čoveka po imenu Barnabas Pandi, Poaro je nastavio s nešto manje poleta: „*Madame Rul* i *monsieur Makroden* nisu verovali Poarou. Nisu me saslušali.“

„Valjda vas nisu optužili da lažete?“

„Nažalost, jesu.“

„Ali vi ste Herkul Poaro!“

„Nesporna istina“, složio se Poaro. „Smem li da pitam, jeste li poneli pismo sa sobom?“

„Ne. Smesta sam ga uništila, bojim se. Ja... Nisam mogla podneti da postoji.“

„*Dommage*.^{*} Voleo bih da ga vidim. *Eh bien, mademoiselle*, da pređemo na sledeći korak u našoj istrazi. Ko bi želeo da baš ovako priredi nepodopštinu – vama, meni, gospođi Rul i gospodinu Makrodenu? Četvoro ljudi koji ne poznaju tog Barnabasa Pandija, ako on uopšte i postoji, što, koliko znamo...“

„Oh!“, uzviknula je Anabel Tredvej.

„Šta je bilo?“, upitao ju je Poaro. „Recite mi. Ne plašite se.“ Izgledala je prestravljeno. „To nije istina“, prošaputala je.

„Šta nije istina?“

„On postoji.“

„*Monsieur Pandi*? *Barnabas Pandi*?“

* Franc.: šteta. (Prim. prev.)

„Da. *Postojao je*. Vidite, mrtav je. Ali nije ubijen. Zaspao je i... mislila sam... nije mi bila namera da vas obmanem, gospodine Poaro. Trebalo je odmah da pojasnim... naprosto sam mislila...“ Pogled joj je leteo s kraja na kraj sobe. U tom trenutku, osećao je Poaro, u njenim mislima je vladao veliki haos.

„Niste me obmanuli“, uveravao ju je. „*Madame Rul i monsieur Makroden* su izričito tvrdili da ne poznaju nikog ko se zove Barnabas Pandi, a ne poznajem ga ni ja. Pretpostavio sam da je tako i s vama. A sad mi, molim vas, recite sve što znate o gospodinu Pandiju. Mrtav je, kažete?“

„Da. Umro je decembra prošle godine. Pre tri meseca.“

„I kažete da to nije bilo ubistvo – što znači da znate kako je umro?“

„Naravno. Bila sam prisutna. Zajedno smo živeli u istoj kući.“

„Vi... živeli ste zajedno?“ Poaro ovo nije očekivao.

„Da, od moje sedme godine“, odgovorila je. „Barnabas Pandi je bio moj deda.“

„Bio mi je više roditelj nego deda“, rekla je Anabel Tredvej Poarou pošto je uspeo da je uveri da se ne ljuti na nju što ga je obmanula. „Roditelji su mi umrli kad sam imala sedam godina, a nas, Lenor i mene, prihvatio je deka – tako sam ga zvala. Lenor mi je u izvesnom smislu takođe bila roditelj. Ne znam šta bih radila bez nje. Deko je bio strašno star. Tužno je kad nas napuste, naravno, ali stari ljudi umiru, zar ne? Prirodno, kad im dođe vreme.“

Kontrast između ravnodušnog tona i tuge koja ju je naizgled pratila naveo je Poaroa da zaključi da razlog njenoj nesreći nije dedina smrt.